

รายงานการประชุม
คณะอนุกรรมการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาออกกฎหมาย
และพัฒนาบุคลากรทางกฎหมาย (คณะที่ ๖)
ครั้งที่ ๗-๔/๒๕๔๘
วันพฤหัสบดี ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๘
ณ ห้องประชุมอำนวยการนาवासวัสดิ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ผู้มาประชุม

๑. นายวิชาญ เครื่องงาม	ประธานอนุกรรมการฯ
๒. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	อนุกรรมการฯ
๓. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	อนุกรรมการฯ
๔. เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	อนุกรรมการฯ
๕. เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	อนุกรรมการฯ
๖. นายนัท ผาสุข (แทนเลขาธิการวุฒิสภา)	อนุกรรมการฯ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิพันธ์ เชื้อบุญชัย (คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)	อนุกรรมการฯ
๘. นายทวีศักดิ์ เอื้ออมรินิช (แทนคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)	อนุกรรมการฯ
๙. นายพัลลภ ศักดิ์โสภณกุล (ผู้แทนสำนักงบประมาณ)	อนุกรรมการฯ
๑๐. เลขาธิการเนติบัณฑิตยสภา	อนุกรรมการฯ
๑๑. เลขาธิการสำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา	อนุกรรมการฯ
๑๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรรัตน์ ประจวบปัจฉิม (แทนประธานสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)	อนุกรรมการฯ
๑๓. ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	อนุกรรมการฯ
๑๔. ศาสตราจารย์อมร จันทสมบุรณ์	อนุกรรมการฯ
๑๕. ศาสตราจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์	อนุกรรมการฯ
๑๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรวิธา (แทนนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์)	อนุกรรมการฯ
๑๗. นางสาวสุภา ปิยะจิตติ	อนุกรรมการฯ
๑๘. นายชูเกียรติ รัตนชัยชาญ	อนุกรรมการฯและเลขานุการฯ

๑๙. นายอำนาจ พัวเวส	อนุกรรมการฯและ ผู้ช่วยเลขานุการฯ
๒๐. นายเกรียงศักดิ์ พัฒนโกวิท	อนุกรรมการฯและ ผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ไม่มาประชุม

๑. คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	อนุกรรมการฯ
๒. นายกสภานายความ	อนุกรรมการฯ
๓. นางศิริลักษณ์ ปั้นบำรุงกิจ	อนุกรรมการฯ

เปิดประชุมเวลา ๙.๓๐ นาฬิกา

ประธานฯกล่าวเปิดการประชุม และดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม ดังนี้

วาระที่หนึ่ง เรื่องประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

เลขาธิการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายบวรศักดิ์ฯ) แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงกำหนดการพิจารณาแผนพัฒนากฎหมายซึ่งเดิมกำหนดไว้ในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘ เป็นวันที่ ๒๒ มีนาคม เนื่องจากมีการพิจารณานโยบายของรัฐบาลในวันดังกล่าว ดังนั้น คณะอนุกรรมการทุกชุดจะต้องเสนอแผนพัฒนากฎหมายต่อคณะอนุกรรมการกำกับการพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ อย่างช้าวันที่ ๑๕ มีนาคม เพื่อรวบรวมเป็นแผนพัฒนากฎหมายแห่งชาติแผนทั้งหมดภายในวันที่ ๑๕ และเสนอต่อคณะอนุกรรมการกำกับฯ เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

มติ ที่ประชุมรับทราบ

วาระที่สอง รับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

แก้ไขชื่อผู้เข้าร่วมประชุมลำดับที่ ๔ เป็นนายนัท ผาสุข

วาระที่สาม ติดตามผลการปฏิบัติงาน

ผู้แทนท่านกิตติพงษ์ฯ (นายสุรวิฑูฯ) รายงานความคืบหน้าโครงการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเรียนการศึกษากฎหมายซึ่งได้มีประชุมคณะทำงานแล้ว ๒ ครั้ง ดังนี้

๑. สภาพปัญหาและความจำเป็น

มีรายงานวิจัยของสภานิติศึกษาซึ่งพบว่านักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยยังไม่ได้
รับความเชื่อมั่นจากสังคมในเรื่องของคุณภาพและการปรับใช้กฎหมาย

๒. ขอบเขตการศึกษา

คณะทำงานได้กำหนดขอบเขตการศึกษาว่าควรจะมีการกำหนดเป้าหมายของ
การศึกษากฎหมายปริญาตรีทางวิชาชีพและในระดับปริญาตรีหรือไม่ ซึ่งในปัจจุบัน
มหาวิทยาลัยก็เปิดหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ ในขณะที่ในด้านวิชาชีพเช่น สภานายความก็มีการ
เปิดอบรมในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งคณะทำงานเห็นว่าอาจจะมีการซ้ำซ้อนกันได้ จึงเห็นว่าอาจ
จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนโดยในด้านวิชาชีพอาจกำหนดให้สภานายความเป็น
ผู้ดูแลหลักสูตร โดยให้สถาบันการศึกษารับผิดชอบในส่วนของการศึกษาหลักสูตรกฎหมายทั่วไป ซึ่ง
ปัจจุบันพบว่ามีปัญหา เนื่องจากปัจจุบันมีสถาบันที่เปิดหลักสูตรด้านนิติศาสตร์จำนวนมาก โดย
สรุปคณะทำงานต้องการให้มีกำหนดเป้าหมายของการศึกษานิติศาสตร์ในชั้นปริญาตรีและ
ในทางวิชาชีพให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนกว่าในปัจจุบัน เมื่อได้เป้าหมายที่ชัดเจนแล้วก็จะมาพิจารณา
ในเรื่องของการพัฒนาปรับปรุงปัจจัยในการเรียนการสอนซึ่งหมายความรวมถึงสถานที่ ห้องสมุด
แหล่งสืบค้นข้อมูล และคณาจารย์ผู้สอน ต่อมาก็จะพิจารณาถึงมาตรการการคัดเลือกผู้ที่เข้า
ศึกษาในสาขาวิชานิติศาสตร์ซึ่งจะศึกษาว่าควรจะมีมาตรการเพิ่มเติมในการคัดเลือกหรือไม่ ใน
กรณีเห็นว่าผู้ที่ศึกษากฎหมายต้องมีคุณสมบัติพิเศษนอกเหนือจากการคัดเลือกตามปกติ ใน
ขั้นตอนต่อมาก็จะดูการประกันคุณภาพว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษามาจะต้องมีมาตรฐานอย่างไรที่จะ
เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยการศึกษาจะมีการไปดูงานในต่างประเทศ จากเอกสาร และจากการ
สัมภาษณ์ผู้รู้ ซึ่งคาดว่าจะมีมาตรการระยะสั้นในการเสนอแนะการปรับปรุงการศึกษากฎหมายมา
เสนอในโอกาสต่อไป

เลขาธิการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายบวรศักดิ์) เห็นควรให้ศึกษา
เพิ่มเติมในส่วนของแต่ละประเทศว่ามีประเทศใดบ้างที่เมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพ
ได้ทันที เนื่องจากผู้ที่เป็นทนายความต้องว่าความแทนตัวความและต้องรักษาผลประโยชน์รวมทั้ง
ชีวิตและทรัพย์สินของตัวความซึ่งในต่างประเทศ เช่นในทวีปยุโรป ผู้ที่เป็นทนายความจะประจำ
เฉพาะศาลใดศาลหนึ่งเท่านั้น

อนุกรรมการฯ (นายอมรฯ) เห็นว่าก่อนที่จะทำการศึกษาความที่จะทราบถึง
สภาพความเป็นจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเสียก่อน ซึ่งปัจจุบันสภาพความเป็นจริงคือมี
สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนจำนวนมากทั้งที่เป็นของรัฐ เอกชน และสถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นด้าน
การศึกษาไม่รวมถึงด้านวิชาชีพ โดยในด้านการศึกษาเห็นว่าควรมีสถาบันที่จะมาควบคุมคุณภาพ
ของทั้งบุคคลากรผู้สอน หลักสูตร และตำรา ในส่วนของด้านวิชาชีพ ต้องพิจารณาว่าสถาบันที่

ควบคุมก่อนเข้าสู่การประกอบวิชาชีพต่าง ๆ นั้นมีความบกพร่องอย่างไรบ้าง เมื่อทราบสภาพปัญหาข้างต้นแล้วจึงมาวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

อนุกรรมการฯ (นาย อธิพันธ์) เห็นว่าการที่มีสถาบันการศึกษาจำนวนมากเปิดสอนภาควิชานิติศาสตร์นั้น เนื่องมาจากการเปิดสอนคณะนิติศาสตร์มีต้นทุนต่ำ อีกทั้งกระบวนการในการฝึกภาคปฏิบัติก็แตกต่างจากการศึกษาในชั้นปริญญาตรี นอกจากนี้ การที่มีสถาบันการศึกษาเปิดหลักสูตรนิติศาสตร์จำนวนมากทำให้ขาดอาจารย์ประจำ จึงทำให้ต้องจ้างอาจารย์พิเศษซึ่งไม่รู้ระบบการสอนเท่าที่ควร หรือมีการดึงตัวอาจารย์ผู้สอนของมหาวิทยาลัยรัฐบาลเพื่อมาสอนในสถาบันของตนซึ่งในต่างประเทศไม่สามารถทำได้

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังเห็นควรให้ศึกษาความเป็นไปได้ที่จะกำหนดหลักสูตรเฉพาะด้านเพื่อให้นักศึกษาศึกษาต่ออีกหนึ่งปีเหมือนนักศึกษาแพทย์ เนื่องจากปัจจุบันนักศึกษาที่จบชั้นปริญญาตรีจะต้องศึกษากฎหมายในทุก ๆ ด้าน แต่ไม่ได้ศึกษาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งหากมีการศึกษาเฉพาะด้านจะเท่ากับว่าเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกงานในปีสุดท้าย

ประธานฯ เห็นว่าควรมีศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีลักษณะเป็นทางการขึ้นเหมือนในกรณีของ ALSA (American Law School Association) โดยอาศัยหลักความสมัครใจเป็นพื้นฐานโดยขอความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกำหนดกติกา มาตรฐานของหลักสูตรรวมทั้งผู้สอน นอกจากนี้ ในด้านวิชาชีพควรมีการจัดการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายใหม่ให้กับทนายความเพื่อให้ทราบข้อมูลที่ทันสมัยตลอดเวลาโดยควรมีองค์กรที่มากำหนดหลักสูตรดังกล่าว

เลขานุการฯ (นายชูเกียรติ) เห็นว่าการแก้ปัญหาโดยการแก้ไขหลักสูตรนั้นอาจยังไม่เพียงพอหากการจ่ายค่าตอบแทนยังคงมีความแตกต่างกันระหว่างตุลาการและนักกฎหมายภาครัฐ ดังนั้นจึงเห็นว่าการแก้ไขปัญหามาพร้อมกัน

มติ ที่ประชุมมีมติให้คณะทำงานรับข้อสังเกตของคณะอนุกรรมการไปพิจารณาและมอบหมายให้คณะทำงานศึกษาสภาพปัญหาพร้อมทั้งทางเลือกในการแก้ปัญหาของต่างประเทศ รวมถึงทางเลือกของประเทศไทยในอดีตด้วย นอกจากนี้ที่ประชุมมอบหมายให้คณะทำงานศึกษาเบื้องต้นถึงการเผยแพร่กฎหมายให้กับประชาชนและการเปิดสอนกฎหมายในสาขาวิชาอื่น และศึกษาเชิงลึกในการศึกษากฎหมายในระดับปริญญาตรีและในชั้นของบัณฑิตศึกษาซึ่งปัจจุบันมีการเรียนการสอนทางไกล และสุดท้ายการศึกษาในระดับวิชาชีพโดยศึกษาถึงองค์กรที่ควบคุมวิชาชีพต่าง ๆ

๒. แผนพัฒนากฎหมาย

เลขาธิการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายบรรศักดิ์ฯ) แจ้งที่ประชุมว่า แผนพัฒนากฎหมายในความรับผิดชอบของคณะกรรมการชุดนี้ที่ต้องจัดทำเสนอ คณะอนุกรรมการกำกับเพื่อความเห็นชอบและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งมี ๒ ประเด็นคือ

๑) การพัฒนาบุคลากรทางกฎหมาย ซึ่งสามารถแยกได้เป็น ๓ หัวข้อย่อย ได้แก่

๑.๑ การพัฒนาการศึกษากฎหมายและการอบรมอาชีพ

๑.๒ การอบรมนิติกรภาครัฐ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดทำ ร่วมกับท่านเลขาธิการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายบรรศักดิ์ฯ) โดยจะมีการศึกษาอบรมทั้ง ในระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

๑.๓ ค่าตอบแทนนิติกรภาครัฐ ซึ่งสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้รับผิดชอบ

๒) การพัฒนากระบวนการพิจารณากฎหมายในฝ่ายบริหาร ซึ่งมีการเสนอไว้เป็น ๒ กรณี ได้แก่

๒.๑ การจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมาย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาเป็นผู้รับผิดชอบ

๒.๒ การลดเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มติ ที่ประชุมมีมติมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำแผนและเสนอที่ ประชุมในคราวต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

นายอภิวัฒน์ จิระศิริโสภณ ผู้จัดรายงานการประชุม
นายชูเกียรติ รัตนชัยชาญ ผู้ตรวจรายงานการประชุม